

Рекомендована д.ф.н., професором А.Г.Сербіним

УДК 615.322:011.5

РОСЛИНИ – ВАЖЛИВЕ ДЖЕРЕЛО ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

Лікарські
рослини

В.М.Ковальов, М.С.Журавльов

Українська фармацевтична академія

Описані раціональні підходи до використання дикоростучих лікарських рослин та їх культивування на території України.

Лікарські рослини залишаються незамінним джерелом одержання лікарських засобів різної направленості дії. З числа включених до Державного реєстру засобів, дозволених до застосування в медичній практиці і промислового виробництві, більше 300 найменувань складають ліки, які одержують з рослинної сировини. При лікуванні ряду захворювань використовуються препарати переважно рослинного походження. Наприклад, при лікуванні серцево-судинних захворювань вони складають до 80%, печінки та шлунково-кишкового тракту — біля 70% [1+4].

Лікарські рослини з кожним роком приваблюють все більшу увагу спеціалістів і вчених. Україна, в силу своїх природно-кліматичних умов, являється багатим регіоном як за видимим складом, так і за запасами дикоростучих лікарських рослин (ДЛР). Промислові заготовки ДЛР і культура ЛР ведуться в Україні більше 250 років. На даний час Україна являється одним з основних регіонів збору лікарської рослинної сировини (ЛРС). Заготовки ЛРС в республіці проводить система споживчої кооперації, ГАПУ, а також заготівельні організації міністерств лісового господарства та лісової промисловості. Не дивлячись на те, що всі вищезазначені відомства займаються одним і тим же питанням — заготівлею ДЛРС, — ніякого координуючого органу на рівні району, області і країни немає. Відсутність такого керівництва робить неможливою раціональну організацію цієї галузі природовикористання. Так, на території регіону площі лісів та харчових угідь не закріплені за організаціями, яким плануються об'єми заготовок ДЛРС. На нашу думку, давно виникла потреба в штаті ЦРА мати спеціаліста-фармакогноста, який би відповідав за організацію раціонального використання дикоростучих лікарських рослин району. Спеціаліст-фармакогност призначений кваліфіковано вирішувати питання по координації роботи всіх заготівельних підрозділів району, давати якісну та кількісну оцінку стану сировинної бази по кожній лікарській рослині, об'єктивно, на основі наукових розрахунків планувати об'єми заготовки ЛРС, обов'язково добиватися виконання планових об'ємів заготовки сировини.

На сьогодні ситуація в Україні по заготівлі ДЛРС складається таким чином, що окремі ЛР зазнають надмірного навантаження з боку збиранців. Їх запаси швидко скорочуються, інші ЛР з року в рік втрачають свою сировину в основній масі і не доходять до хворого. Це можна пояснити і біологічними особливостями ЛР, їх популярністю, затрудненістю діагностики та іншими причинами [5].

Наприклад, в останні роки проводиться заготівля трави звіробою, материнки в об'ємах, що приводять до їх винищення; а трави споришу, трави хвоща польового, квітів і плодів гльоду, квітів липи, бруньок берези та інших видів сировини можна заготовляти в республіці в 2-3 рази більше, ніж це робиться. Для ЛР, які підлягають надмірній експлуатації, необхідний науковий підхід з обов'язковою кількісною оцінкою їх ресурсів.

Слід відрегулювати питання про взаємовідносини між ЦРА та лісовими господарствами по заготівлі ЛРС, яка росте в лісі, так як на сьогодні нерационально використовується сировина деревних порід — вільхи, берези, дуба, липи тощо.

Дуже актуальне питання, яке потребує свого вирішення в Україні — це організація приписних угідь для заготівельних організацій ДЛРС. Рішення його докорінним чином змінить експлуатацію заростей ДЛР в Україні.

Крім проведення раціональної експлуатації заростей ДЛР на території приписних угідь заготівельні організації будуть мати можливість займатись первинним окультуренням заростей: внесенням добрив, проріджуванням, розсаджуванням, підсівом насіння, підпушуванням ґрунту, поливкою ЛР та іншим з метою підвищення врожайності з одиниці площі.

Сьогодні, коли Україна стала самостійною державою, слід інтенсифікувати обробку багатьох ЛР.

Ця проблема складна і потребує, перш за все, вирішення багатьох організаційних питань. Необхідно вирішити питання підготовки спеціалістів по вирощуванню ЛР. На сьогодні спеціалістів такого профілю в Україні не готують.

Наша концепція підготовки спеціалістів такого профілю зводиться до того, що на основі надання загальної освіти агронома треба спеціалізувати його як рослинника по ЛР. Вирощування ЛР в Україні можливе шляхом створення спеціалізованих радгоспів в кожній області або культивування їх на орендованих землях.

Це дуже складна задача і вона потребує свого вирішення на державному рівні, так як окрім вищезазначеного необхідні наукові дослідження по районуванню лікарських рослин і наявність спеціалізованої техніки по догляду за ними. В цьому плані колектив вчених Української фармацевтичної академії провів ряд досліджень і доказав можливість вирощування шавлії лікарської, чебрецю звичайного, марени красильної, лаванди

та інших культур в одному з колгоспів Харківської області.

Надзвичайно важливе питання — охорона рідкісних лікарських рослин України. З цією метою необхідно організувати заказники лікарських рослин з додержанням режиму їх експлуатації. Якщо не зберегти рідкісні та зникаючі ЛР, ми можемо безповоротно втратити ряд цінних ЛР, в першу чергу тих, що занесені до Червоної книги України.

Слід мати на увазі, що існуючий список ЛР офіційної медицини слід розширити за рахунок ЛР, які широко застосовуються в народній медицині. Цей напрямок пов'язаний з розширенням наукових досліджень як фітохімічних, так і фармакологічних. Особлива увага повинна приділятися ЛР та сировині, що призначена для одержання лікарських засобів для профілактики і лікування серцево-судинних захворювань, хвороб печінки, нирок, шлунково-кишкових захворювань, порушень обміну тощо.

Сьогодні, коли гостро відчувається лікарський голод, необхідно більшу увагу приділяти розробці і впровадженню в практику зборів лікарських рослин, які користуються великою популярністю в комплексній терапії ряду захворювань.

Переробка ЛРС повинна набути в Україні комплексного характеру, необхідно впроваджувати в фармпромисловість безвідходні технологічні процеси. При цьому не слід забувати про питання удосконалення і розробки об'єктивних методів аналізу ЛРС та препаратів на їх основі.

Україна щорічно заготовляє більше 8 тисяч тон ЛРС. Це значно нижче потреби в ній. При правильній організації заготівлі ДЛР: інтенсифікації заготівок окремих ЛР, обмеженні об'ємів збору ЛР, сировинна база яких експлуатується непомірно інтенсивно, можна значно збільшити об'єми заготівок сировини.

В И С Н О В К И

З метою раціонального використання дикоростучих лікарських рослин і культивування їх на території України необхідно:

- організувати координуючий орган на рівні республіки, області, району;
- ввести до штатів центральної районної аптеки посаду спеціаліста-фармакогноста;
- забезпечити підготовку спеціалістів по вирощуванню лікарських рослин;
- розширити наукові дослідження по вирощуванню найбільш цінних лікарських рослин, створенню заказників, приписних ділянок, стандартизації лікарської рослинної сировини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гринкевич Н.И., Самылина И.А., Ермакова В.А. и др. // Фармацiя.-1987.-№4.-С.6-11.
2. Ивашиш Д.С., Катина З.Ф., Рыбачук И.З. и др. Лекарственные растения Украины.-:Урожай, 1989.-288с.
3. Клязина В.Г., Штерер А.И. Ресурсы дикорастущих лекарственных растений СССР.-М., 1984.-С.35-38.
4. Машковский М.Д. Лекарственные средства: В 2-х т. - М.: Медицина, 1988.-624 с.
5. Червона книга Української РСР.-Київ:Наукова думка, 1980.-497с.

УДК 615.322:0115

РАСТЕНИЯ – ВАЖНЫЙ ИСТОЧНИК ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ

В.Н.Ковалев, Н.С.Журавлев

Описаны рациональные подходы к использованию дикорастущих лекарственных растений и их культивированию на территории Украины.

UDC 615.322:0115

MEDICINAL PLANTS FOR PREPARATION OF MEDICINE DRUGS

V.M.Kovaljov, M.S.Shuravlyov

Means of rational utilization of wild medicinal plants and their cultivation on the territory of Ukraine were shown.

ГЛАВНОЕ ТЕРРИТОРИАЛЬНОЕ МЕДИЦИНСКОЕ ОБЪЕДИНЕНИЕ

**КИЕВСКИЙ ГОРОДСКОЙ ЦЕНТР «МЕДИНСТАТ»
АО «ИННОВАЦИИ В ЗДРАВООХРАНЕНИИ»**

в мае 1993 г. в г. Киеве проводит школу-семинар

**«ПЕРЕХОД ТЕРРИТОРИЙ (ГОРОДА, ОБЛАСТИ)
НА БЮДЖЕТНО-СТРАХОВУЮ МЕДИЦИНУ»**

На конференцию приглашаются специалисты по управлению здравоохранением, организаторы здравоохранения, экономисты, медицинские страховые компании.

Конференцию проводят высококвалифицированные специалисты в области медицинского страхования Украины, России, Германии, Канады.

Для участия в работе семинара заявки направлять до 30.03.93г.

Адрес оргкомитета: 252, г. Киев-34, пер. Георгиевский, 9 гор. Центр «Мединстат»

Ответственный секретарь: Ольховский Анатолий Борисович тел. 224-41-28